Etelä-Suomi
Aluehallintovirasto
Työsuojelun vastuualue

Lausunto
Dnro ESAVI/ESAVI/2453/00.02.00/2016

15.3.2016

LiV@eduskunta.fi

HE 143/2015

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain 6a §:n muuttamisesta

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue valvoo tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolistatyövoimaa käytettäessä annettua lakia (1233/2006). Työsuojelun vastuualueen tehtäväksi on määrätty valvonnan organisoiminen ja toteutus koko maan alueella. Ns. tilaajavastuutarkastajat on sijoitettu kattavasti koko maan alueelle tehokkaan valvonnan toteuttamiseksi. Tilaajavastuutarkastajia on n. 30.

Yleinen tilaajavastuulaki ja tilaajan velvollisuudet

Lain velvoitteet kohdistuva tilaajaan, joka Suomessa käyttää vuokrattua työntekijää taikka, jonka Suomessa olevissa tiloissa tai työkohteessa työskentelee työntekijä, joka on tilaajan kanssa alihankintasopimuksen tehneen työnantajan palveluksessa ja jonka työtehtävät liittyvät tilaajan toiminnassa tavanomaisesti suoritettaviin työtehtäviin tai tilaajan tavanomaiseen toimintaan liittyviin kuljetuksiin. Lakia ei kuitenkaan sovelleta, jos vuokratun työntekijän tai tekijöiden työskentely kestää yhteensä enintään 10 työpäivää tai jos edellä mainitun alihankintasopimuksen arvo ilman arvonlisäveroa on alle 9000 euroa.

Laki velvoittaa siis tilaajaa. Ennen kuin tilaaja tekee sopimuksen joko vuokratyövoiman käytöstä tai edellä mainittuun alihankintasopimukseen perustuvasta työstä, tilaajan on pyydettävä sopimuspuolelta seuraavat tiedot;

1) selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisäverovelvollisten rekisteriin;

2) kaupparekisteriote tai kaupparekisteristä muutoin saadut kaupparekisteriotetta vastaavat tiedot;

3) selvitys siitä, ettei yrityksellä ole verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 20 b §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua verovelkaa taikka viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä;

4) todistukset työntekijöiden eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty;

5) selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista;

6) selvitys työterveyshuollon järjestämisestä.

Jos vuokratun työntekijän työnantajana tai alihankintasopimuksen sopimuspuolena toimii ulkomainen yritys, tilaajan on pyydettävä ja yrityksen on toimitettava 1 momentissa tarkoitetut vastaavat tiedot yrityksen sijoittautumismaan lainsäädännön mukaisella rekisteriotteella tai vastaavalla todistuksella tai muulla yleisesti hyväksytyllä tavalla. Ulkomaisen sopimuspuolen on lisäksi toimitettava 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaiset selvitykset, jos sopimuspuolena toimivalla ulkomaisella yrityksellä on yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001) tarkoitettu yritys- ja yhteisötietotunnus. Jos ulkomainen sopimuspuoli lähettää Suomeen työhön lähetetyistä työntekijöistä annetun lain 1 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettuja lähetettyjä työntekijöitä (lähetetty työntekijä), tilaajan on selvitettävä työntekijöiden sosiaaliturvan määräytyminen viimeistään ennen tässä laissa tarkoitetun sopimuksen mukaisen työn aloittamista.

Tilaajavastuulaissa on säädetty poikkeusperusteista, joiden perusteella tilaaja voi luottaa sopimuspuolen hoitavan lakisääteiset velvoitteensa ja jättää laissa mainitut selvitykset hankkimatta. Tilaaja voi poiketa selvitysvelvollisuudesta esimerkiksi silloin, jos sopimuspuolen toimintaa voidaan pitää vakiintuneena tai jos tilaajan ja sopimuspuolen sopimussuhdetta voidaan aiempien sopimusten perusteella pitää vakiintuneena. Tällöin edellä mainittuja selvityksiä ei tarvitse pyytää.

Tilaajan tulee säilyttää hankittuja selvityksiä vähintään kaksi vuotta.

Yleisen tilaajavastuulain valvonnasta kabotaasiliikenteessä

Tilaajavastuulain valvonta kuljetusalalla on haasteellista. Tilaajavastuulain rakenteen vuoksi kuljetusalalla toimivat yrittäjä kuljettajat jäävät lain soveltamisalueen ulkopuolelle. Kuljetusalalla on myös paljon vakiintuneita sopimussuhteita toimijoita ja sopimussuhteita, jolloin tilaajalla ei ole laissa tarkoitettua selvitysvelvollisuutta. Kuljetuksista tehtävät alihankintasopimukset jäävät myös usein raja-arvon 9000 euron alle. Valvonnan toteuttamisen kannalta on myös huomionarvoista, että kuljetusalalla on paljon alihankintaa ja sopimusten ketjutusta ja kuljetusten lopullisen tilaajan löytäminen on työlästä.

Ulkomaisten kuljetusyritysten osalta valvonta on vieläkin haasteellisempaa. Tilaajavastuulain 9000 euron raja-arvoon lasketaan mukaan vain Suomessa tehdyn työn osuus. Vaikka koko alihankintasopimuksen arvo kuljetuksesta, jonka lähtöpaikkana olisi jokin yhteisön jäsenvaltio, ylittäisi 9000 euron raja-arvon, on todennäköistä, ettei tilaajalla olisi selvitysvelvollisuutta koska raja-arvoon lasketaan vain se osuus, joka tehdään Suomessa. Valvonnassa Suomessa tehdyn työn määrää ja sen rahallista arvoa on vaikea todentaa ja sopimusarvojen arviointi vie valvonnan resursseja.

Jos arvioidaan kabotaasiliikennettä suhteessa tilaajavastuulakiin, on valvonnalla lähes mahdotonta puuttua mahdollisiin laiminlyönteihin. Kabotaasiliikenteessä tilaajan ja sopijapuolen välisen sopimuksen arvo tuskin koskaan ylittää mainittua 9000 euron raja-arvoa, koska kuljetuksessa saattaa samanaikaisesti

olla useamman tilaajan tuotteita, jotka puretaan useassa eri paikassa. Tilaajalle ei muodostuisi näissä tapauksissa lain tarkoittamaa selvitysvelvollisuutta, koska yksittäisen tilaajan tekemän sopimuksen arvo käsittäisi vain sen hinnan, joka kohdistuu tilaajan omien tuotteiden kuljetuksiin. Työsuojeluviranomaisen on myös vaikea löytää yrityksiä, jotka ajavat kabotaasiliikennettä. Valvonnan tehostamiseksi tarvittaisiin muutoksia lainsäädäntöön sekä viranomaisyhteistyön kehittämistä yli rajojen.

Laki kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä

Kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain 5 a §:n muutos (262/2013, HE 193/2012) on tullut voimaan 25.4.2013. Muutoksella on laajennettu kuljetuksen tilaajan selvitysvelvollisuutta. Selvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvat liikenneluvan tarve tai oikeus kabotaasikuljetukseen sekä arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröityminen. Kuljetussopimusta ei saa myöskään tehdä, jos kuljetuksen tilaaja tietää tai hänen pitäisi tietää, ettei sopimuksen toinen osapuoli aio täyttää lakisääteisiä velvoitteitaan työnantajana. Mahdollisuus vapautua kuljetusten tilaajan selvitysvelvollisuudesta poikkeaa jonkin verran yleisen tilaajavastuualain 5 §:ssä säädetystä.

Tavaraliikennelain 5 a §:n noudattamisen valvonta ei kuuluu työsuojeluviranomaisen toimivaltaan vaan lakia valvovat poliisi ja Tulli.

Laissa olevien yhtymäkohtien ja valvonnan päällekäisyyksien vuoksi ovat työsuojeluviranomainen, poliisi ja Tulli sopineet menettelytavoista lain valvomiseksi. Tavaraliikennelaissa olevat sopimusten raja-arvot myös poikkeavat yleisessä tilaajavastuulaissa olevista raja-arvoista.

Tieliikennelain 105a §:n tarkoittama tilaajan selvitysvelvollisuus

Tieliikennelain 105 a §:ssä säädetään myös tilaajan vastuusta. Lain mukaan tilaajan tulee huolehtia, että kuljetussopimusta tehtäessä on tilaajan osaltaan varmistuttava siitä, että sopimuksen täyttämiseksi voidaan noudattaa ajo- ja lepoaikasäännöksiä. Säännöksellä ei ole yhtymäkohtaa kuitenkaan yleiseen tilaajavastuulakiin.

Johtaja Kaarina Myyri-Partanen

Ylitarkastaja Mikko Vanninen